

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนากำลังคนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2508 นักเศรษฐศาสตร์ไทยต่างเห็นพ้องกับนักเศรษฐศาสตร์ของต่างประเทศว่า การศึกษาเป็นตัวสำคัญที่จะพัฒนาคนเป็นตัวสำคัญที่จะทำให้คนสามารถทำให้บ้านเมืองเจริญยิ่งขึ้น ถึงกับมีนักเศรษฐศาสตร์บางคนเชื่อว่า "การศึกษาเป็นดอกผลของเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเมล็ด" (Education is a flower of economic and the same time the seed) (กมล สุตประเสริฐ 2526: 8) นั่นคือถ้าการศึกษาไม่ดี เศรษฐกิจซึ่งเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกก็จะไม่ดีไปด้วย

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญ และเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องหาทางส่งเสริมให้ก้าวหน้าไปให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เพื่อความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (บุญถิ่น อัตถากร 2518: 10) และการที่จะทำให้สำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาคนทำงานให้มีประสิทธิภาพ เพราะคนคือผู้ดำเนินงานให้สำเร็จ หากขาดคนที่มีคุณภาพแล้วงานย่อมจะสำเร็จและก้าวหน้าได้ยากยิ่ง (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2525: 1) แม้ว่าการศึกษามีไข่มุกสำคัญอย่างเดียวที่จะเสริมสร้างหรือแก้ไขปัญหาของสังคมและบุคคลได้ดูจยาสารพัดประโยชน์ก็ตาม แต่การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความสามารถของคนตามแนวทางที่พึงประสงค์ได้ (สิปปนนท์ เกตุทัต 2518: 15)

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญ หน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่พัฒนาคนเพื่อไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาทางเศรษฐกิจ (คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ 2521: 33) ทั้งนี้เพราะ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาระดับกลางที่มุ่งเชื่อมต่อการศึกษาระดับ
 ประถมศึกษาและอุดมศึกษา มีเป้าหมายในการจัดอยู่ 2 ประการ คือ เพื่อให้ประชาชน
 ได้รับการศึกษาให้สูงขึ้นกว่าระดับประถมศึกษาให้เป็นผู้มีความชำนาญ และได้รับการฝึกฝนที่
 จะออกไปประกอบอาชีพ เป็นกำลังคนระดับกลางของประเทศประการหนึ่ง และมุ่งผลิต
 ป้อนคนเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นกำลังคนระดับสูง โดยเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัย
 และมหาวิทยาลัยอีกประการหนึ่ง การมัธยมศึกษาจึงนับเป็นหัวใจของระบบการศึกษา
 เพราะเป็นกุญแจสำคัญในการที่จะพัฒนากำลังคนที่ประเทศชาติต้องการมาก (ถนอม กิตติขจร
 2523: 1)

ปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการที่จะช่วยให้การศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น นอกจากครูผู้สอนแล้ว
 ยังขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนอีกด้วย ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบงานทุกด้านนับตั้งแต่
 การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป งานธุรการ การเงิน อาคารสถานที่
 โดยเฉพาะงานวิชาการนั้นถือว่าเป็นหัวใจของงานบริหารโรงเรียน เพราะโรงเรียนมีหน้าที่
 โดยตรงในการให้ความรู้แก่นักเรียน เป็นงานที่สำคัญกว่างานด้านอื่น และเป็นผลประโยชน์
 โดยตรงที่เด็กจะได้รับ (เกรียง เอี่ยมสกุล 2512: 16) มาตรฐานและคุณภาพของ
 การศึกษาจะพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ (กรมสามัญศึกษา 2519: 208)
 จึงนับว่างานวิชาการเป็นหัวใจของหน่วยงานทางการศึกษา (สุดใจ เหล่าสุนทร 2505: 7)

ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากผู้บริหาร
 โรงเรียนแล้ว ย่อมต้องอาศัยผู้ร่วมงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อหน่วยงานมากเท่า ๆ กับผู้บริหาร
 จะแตกต่างกันก็เฉพาะบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบเท่านั้น ผู้หนึ่งก็คือหัวหน้าหมวดวิชา

ตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาเกิดขึ้นเนื่องจากการขยายตัวของโรงเรียนมัธยมศึกษา
 ของรัฐบาล และการที่มีครูที่มีความเจนจัดในแขนงวิชาเฉพาะมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารโรง
 เรียนไม่สามารถจะเป็นผู้แนะนำครูในวิชาเฉพาะเหล่านั้นได้ และไม่สามารถรู้จักและ
 ประสานงานกับครูเหล่านั้นได้อย่างใกล้ชิด (จිරพันธ์ ศิริโชติ 2515: 52-56) ซึ่งครูใน
 โรงเรียนจะเชื่อฟังหัวหน้าหมวดวิชาเพราะนอกจากจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือให้คำแนะนำ

เป็นผู้ประสานงานกับหัวหน้าหมวดวิชาอื่นแล้วยังถือว่าเป็นผู้บริหารของหมวดวิชาทีเดียว
(Douglass Harl R. 1963: 28)

✓ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับหัวหน้าหมวดวิชา โดยบัญญัติไว้เป็นทางการในปี พ.ศ. 2509 (ในสมัยนั้นเรียกว่า กรมวิสามัญศึกษา) โดยออกเป็นคำสั่งกล่าวถึงการแต่งตั้งกำหนดคุณสมบัติ หน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาซึ่งขณะนั้นเรียกว่าหัวหน้าสาขาวิชาไว้อย่างกว้าง ๆ รับผิดชอบทั้งงานบริหาร งานวิชาการ งานธุรการ และงานบริการด้านต่าง ๆ และต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้มีระเบียบกรมสามัญศึกษาว่าด้วยการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชา และรองหัวหน้าหมวดวิชาฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ขึ้นไว้ใหม่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นหัวหน้าหมวดวิชาไว้ 5 ประการ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาไว้อีก 11 ข้อ (กรมสามัญศึกษา 2522: ไม่ปรากฏเลขหน้า)

เนื่องจากตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาเป็นตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งจาก กระทรวงศึกษาธิการ ผิดกับตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการซึ่งไม่มีอำนาจบังคับบัญชาครู หรือหัวหน้าหมวดวิชา คือมีหน้าที่ "ช่วย" ผู้บริหารเท่านั้น และไม่มีอำนาจการควบคุมการเรียนการสอน (ประกาศ ชั้นกลาง 2525: 160) แต่หัวหน้าหมวดวิชานั้นมีผู้อยู่ในความดูแลหรืออยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจำเป็นต้องมีคุณสมบัติทางด้านผู้นำเป็นองค์ประกอบอีกด้วย (Barnard 1926: 92-102 อ้างถึงในวิทยุ สาร 2516: 164) คืออยู่ในฐานะทั้งครูผู้สอนและเป็นผู้นำด้วย (Rose L. Negley and N. Deans, Evans N. 1964: 106-107) หัวหน้าหมวดวิชาจึงถือเป็นผู้บริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่อยู่ในชั้นปฏิบัติการ หากงานในหมวดวิชาขาดประสิทธิภาพ งานวิชาการของโรงเรียนก็จะล้มเหลวตามไปด้วย หัวหน้าหมวดวิชาจึงเป็นตำแหน่งหัวหน้างานที่เป็นหลักของหน่วยงาน ต่อผู้บังคับบัญชาและต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและคุณลักษณะของหัวหน้างานมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพของสถาบัน และมีผลสะท้อนต่อผลงาน และวิธีปฏิบัติงานขององค์การหรือหน่วยงานเป็นอันมาก (อาษา เมฆสวรรค์ 2510: 211)

แม้ว่าจะได้กำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชาไว้เพื่อให้หัวหน้าสถานศึกษาได้ใช้ประกอบการพิจารณาบุคคลที่จะเป็นหัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ก็ตาม แต่การปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชายังมีข้อบกพร่องในด้านงานวิชาการอยู่อีกมาก (บุญนำ เลาสถิตย์ 2525: 97) และในสภาพความเป็นจริงผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชาอยู่ก็ยังไม่ค่อยได้รับการฝึกฝนอบรมให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ได้อย่างครบถ้วน ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาเอง และครูผู้สอนมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับสมรรถภาพในการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชา (สังจา จันทรเจริญ 2526: 138) รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะตัวและคุณสมบัติด้านวิชาชีพของหัวหน้าหมวดวิชาที่แตกต่างกันด้วย (พิทักษ์ เกิดคง 2526: 128) และผู้บริหารงานวิชาการยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการพอที่จะควบคุมหรือนิเทศการปฏิบัติงานวิชาการของครู-อาจารย์ได้ดีพอ ขาดประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างหมวดวิชาด้วยกัน (พิสิฐ คงเมือง 2521: บทคัดย่อ) และอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาที่กำหนดไว้ยังไม่เด่นชัดเพียงพอที่จะแยกแยะจนถึงขั้นการปฏิบัติในรายละเอียดได้

ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานใดสนับสนุนว่าหัวหน้าหมวดวิชาจะต้องมีสมรรถภาพในด้านใดอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นหัวหน้าหมวดที่มีสมรรถภาพกอร์ปไปด้วยความรู้ทักษะ เจตคติ และความสามารถในการปฏิบัติงานในอันที่จะเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของงานอย่างชัดเจน หัวหน้าหมวดวิชานับว่าเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนางานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ตามการรับรู้ของตนเอง และครูว่าทั้งสองกลุ่มมีการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาอย่างไร ผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับหัวหน้าสถานศึกษาได้ใช้พิจารณาบุคคลที่จะเป็นหัวหน้าหมวดวิชา และยังมีประโยชน์ต่อหัวหน้าหมวดวิชาที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวประกอบของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาตามการรับรู้ของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาตัวประกอบของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบตัวประกอบของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ตามการรับรู้ของหัวหน้าหมวดวิชา และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

จากงานวิจัยของวิภา เพ็ญเพียร สมทรง ภัทรชาคร ประยุทธ์ กุญสาคร และ สัจจา จันทรเจริญ พบว่า งานที่หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำคืองานนิเทศการสอน และยังพบว่า เป็นงานที่หัวหน้าหมวดวิชาที่มีสมรรถภาพต่ำที่สุด และจากคุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชาที่กำหนด โดยกรมสามัญศึกษาว่าจะต้องเป็นผู้ที่สามารถนิเทศงานวิชาการวิชาใดวิชาหนึ่งในหมวดวิชาที่รับผิดชอบได้ เป็นอย่างดี รวมทั้งมีคุณลักษณะของผู้นิเทศที่ดีด้วย นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาในเรื่องการนิเทศ เช่น อุบล หุะนันท์ สว่าง ปานมัน พันธ์ หันนาคินทร์ และเจ.บี. เอ็ดมอนสัน (J.B. Edmonson) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ประการหนึ่งว่า ควรทำการนิเทศและสาธิตการสอนของแก่ครูในหมวดวิชาของตน และนักการศึกษายังได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นิเทศไว้ข้อหนึ่งว่า ควรมีความสามารถในทางเทคนิค (Technical Competence) นั่นคือหัวหน้าหมวดวิชาต้องมีทักษะในการสอน และเป็นผู้จะต้องนิเทศครูภายในหมวดวิชาของตนได้ดีกว่าผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสามารถในการนิเทศการสอนเป็นสิ่งที่หัวหน้าหมวดวิชาควรได้พยายามศึกษา และสร้างให้เกิดขึ้นในตนเองซึ่งก่อให้เกิดทักษะความชำนาญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 1 ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ทักษะในการนิเทศ เป็นตัวประกอบของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา

เนื่องจากหัวหน้าหมวดวิชาต้องเป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียน คุณสมบัติอย่างหนึ่งนอกเหนือจากความสามารถในเทคนิคการนิเทศแล้ว ผู้นิเทศยังต้องมีความรู้ในเรื่องหลักสูตรด้วย จากผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคนิคในการนิเทศการสอนของอาจารย์

นิเทศก์ในวิทยาลัยครู ของวันดี ทองใหญ่ ณ อยุธยา พบว่าอาจารย์นิเทศก์มีความเห็น สอดคล้องกันว่าอาจารย์นิเทศก์จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษา และประถมศึกษา เป็นอย่างดี สัจจา จันทรเจริญ ก็ได้วิจัยพบว่า นอกจากงานสอนแล้ว หัวหน้าหมวดวิชา ยังต้องมีหน้าที่เกี่ยวกับงานหลักสูตร และเอกสารการใช้หลักสูตร สุนพงษ์ วรรณันต์ ได้วิจัย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าหัวหน้าหมวดวิชาคณิตศาสตร์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตรและ เอกสารการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงคุณสมบัติ และบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชา เช่น พันัส หันนาคินทร์ กล่าวว่าหัวหน้าหมวดวิชาควรมี ความรู้ในการจัดหลักสูตร ซึ่งถือเป็นความรู้ทางด้านวิชาชีพ (Professional Education) และจากการสัมมนาโครงการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ก็ได้ สรุปบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาว่าควรมีความรู้ ความสามารถในเรื่องหลักสูตร คือ เข้าใจ รายละเอียดของหลักสูตร รู้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 2 ดังนี้

สมมติฐานที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เป็นตัวประกอบของสมรรถภาพของ หัวหน้าหมวดวิชา

จากการกำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชาโดยกรมสามัญศึกษา ก็ได้กำหนดไว้ ว่าจะต้องเคยทำการสอนในหมวดวิชาที่จะได้รับแต่งตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ในกรณีมีวุฒิ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือจะต้องเคยทำการสอนในหมวดวิชาที่จะได้รับแต่งตั้งมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 4 ปี ในกรณีมีวุฒิมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า พันัส หันนาคินทร์ กล่าวว่า ประสบการณ์จะช่วยให้ เข้าใจปัญหา และสถานการณ์ตามความเป็นจริงดีขึ้น การได้ผ่านงาน ย่อมมีความรอบรู้มากกว่าคนที่ไม่เคยผ่านงานนั้น ๆ มาก่อนเลย ประสบการณ์บวกกับหลักสูตร และหลักวิชาจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น นอกจากนี้ นิมลวรรณ เคหะเจริญ และ จันทน์ อโณทยานนท์ ได้เสนอคุณสมบัติด้านประสบการณ์ของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ว่าต้องมี ความชำนาญการสอนในวิชานั้นอย่างน้อย 5 ปี และวุฒิปริญญาตรี อรรถจริยา ได้เสนอขั้นตอนหนึ่งของผู้นำที่ใช้เป็นหลักฐานในการสร้างแนวทางไปสู่ความสำเร็จ คือความสามารถ และ ประสบการณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 3 ดังนี้

สมมติฐานที่ 3 ประสบการณ์ในการสอน เป็นตัวประกอบของสมรรถภาพของ หัวหน้าหมวดวิชา

จากงานวิจัยของจันทน์ อโศกยานนท์ พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาควรมีลักษณะทาง
 อารมณ์ที่มั่นคง หนักแน่นและเยือกเย็น มีบุคลิกภาพดี และ ไฮวาร์ด แฟรงคิน อัลด์มอน ได้
 (Howard Frankin Aldmon) วิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาต้องมีอารมณ์มั่นคงในการดำเนินงาน
 ด้านบริหาร ควรติดต่อกับทุกคนได้อย่างเสรี และอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้
 กรมสามัญศึกษาได้กำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ข้อหนึ่งว่า เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี
 พินิลพรรณ เคหะเจริญ ก็เสนอแนะว่าหัวหน้าหมวดวิชาควรมีมนุษยสัมพันธ์ดี รู้วิธีปกครอง
 มีความมั่นใจในตนเอง และพจน์ เพชรบุรณิน ก็กล่าวคุณลักษณะของผู้นำที่ดีข้อหนึ่งคือ ผู้นำ
 จะต้องสามารถปรับตนเองให้เข้ากับบุคคลอื่น รวมทั้งภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดี เช่นเดียวกับ
 เสถียร เหลืองอร่าม ได้กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคลิกลักษณะของบุคคล โดยที่
 บุคลิกลักษณะเป็นเครื่องช่วยในการสร้างสมรรถภาพในการติดต่อกับบุคคลอื่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้ง
 สมมุติฐานที่ 4 ดังนี้

สมมุติฐานที่ 4 บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ เป็นตัวประกอบของสมรรถภาพของ
 หัวหน้าหมวดวิชา

วุฒิวัฒน์ อรรถจริยา เสนอว่า ผู้นำควรมีเจตคติ หรือแนวความคิดหรือปรัชญา
 ส่วนตัวที่เรามีต่องานกิจกรรมที่เราทำอยู่ ต้องถามตัวเองว่าเรามีความชอบและพอใจหรือมี
 แรงจูงใจที่จะกระทำอย่างต่อเนื่องจนบรรลุความสำเร็จหรือไม่ หรือมีจะนั้นจะสร้าง
 ความสนใจกับมันได้อย่างไร อันนี้จะเป็นรากฐานหนึ่งในการสร้างแนวทางสู่ความสำเร็จใน
 การทำงาน จีน อี. ฮอลล์ และฮิวาร์ด แอล. โจนส์ (Gene E. Hall and Harward
 L. Jones) กล่าวว่าสมรรถภาพด้านจิตใจ (Affective Competencies) ซึ่งเป็น
 สมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งในอาชีพ เป็น
 สมรรถภาพที่สำคัญประการหนึ่งของครู จันทน์ อโศกยานนท์ ได้เสนอคุณสมบัติข้อหนึ่งของผู้ที่
 จะเป็นหัวหน้าหมวดวิชาว่า ควรมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานข้อที่ 5 ดังนี้
 สมมุติฐานที่ 5 เจตคติต่อวิชาชีพครู เป็นตัวประกอบของสมรรถภาพของ

หัวหน้าหมวดวิชา

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาและกลุ่มครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. สมรรถภาพที่ศึกษาเป็นสมรรถภาพร่วมที่สำคัญในการเป็นหัวหน้าหมวดวิชา จะไม่ศึกษาสมรรถภาพเฉพาะในแต่ละหมวดวิชา
3. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการรับรู้ต่อสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ของบุคลากร 2 กลุ่ม คือกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชา (ยกเว้นหมวดวิชากิจกรรม) และกลุ่มครูในปีการศึกษา 2529

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. หัวหน้าหมวดวิชา และครูตอบแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาตามสภาพความเป็นจริง
2. ความแตกต่างด้านเวลา และสถานที่ในการตอบแบบสอบถามของหัวหน้าหมวดวิชาและครูไม่ส่งผลให้การประเมินแตกต่างกัน

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจเกิดความไม่สมบูรณ์ขึ้นได้อื่นเนื่องมาจากตัวแปรที่นำมาศึกษา อาจไม่ครอบคลุมเพียงพอในแต่ละตัวประกอบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การรับรู้ในสมรรถภาพของ หัวหน้าหมวดวิชา	หมายถึง	กระบวนการตีความสิ่งที่เห็น สิ่งที่ได้ยิน และ ความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับความสามารถในการ ปฏิบัติหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชา อันเป็นผลมาจาก ที่ได้สัมผัสสัณฐานคดี หรือใกล้เคียงว่า การปฏิบัติหน้าที่ ที่สมควรประกอบด้วยความสามารถใด มากน้อย เพียงใด
โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	หมายถึง	สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวง- ศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร โดยมีจำนวน นักเรียนแต่ละโรงเรียน ตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป
หัวหน้าหมวดวิชา	หมายถึง	ผู้มีตำแหน่งหรือรักษาการในตำแหน่งหัวหน้าหมวด วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย พลานามัย ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา ศิลปศึกษาและศิลปปฏิบัติ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่
ครู	หมายถึง	ผู้สอนประจำในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และทำการสอนในโรงเรียนอื่น ๆ มาแล้วไม่ น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา
สมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา	หมายถึง	คุณลักษณะด้านความรู้ ความสามารถ เจตคติ บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งหัวหน้าหมวดวิชา ที่สมควรมี เพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ตัวแปร	หมายถึง	ลักษณะหรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพ ของหัวหน้าหมวดวิชา

ตัวประกอบ

หมายถึง กลุ่มของตัวแปรที่มีน้ำหนักตัวประกอบสูงกว่า 0.40 ในแต่ละตัวประกอบ หลังจากหมุนแกน ตัวประกอบแบบออกนอกออลแล้ว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนในการประกอบการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลที่จะทำหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชา เพื่อให้ได้หัวหน้าหมวดวิชาที่มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นประโยชน์ต่อหัวหน้าหมวดวิชา โดยตรงที่จะทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเอง เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดระบบบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ต่อไป
3. เป็นแนวทางในการประเมินหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่